

Pitäjä pitäjältä

UUSIKIRKKO

Paavo Vesterinen:

Syntyinsentu

Uusikirkko, kunta Kannaksen, asuinala oli Karjalan heimon. Taatit muinoin siellä kaskia kyntäissään kevtäviestejä kuunteli leivon. Sen taivahon sinessä singnaalitt ovat soineet myös sotatorven, sen ääni meidätkin saattanut on halki harmaan kärsimyskorven.

Uusikirkko, kunta rajamaan, me muistoas palvomme yhä, näin juhlien tahdomme todistaa, ei' koiseudun muisto on pyhä. Me muistamme mäkiset maisemas, monet järvet ja järven rannat. Yhä uudestaan monen talven taa aina muistosi elpyä annat.

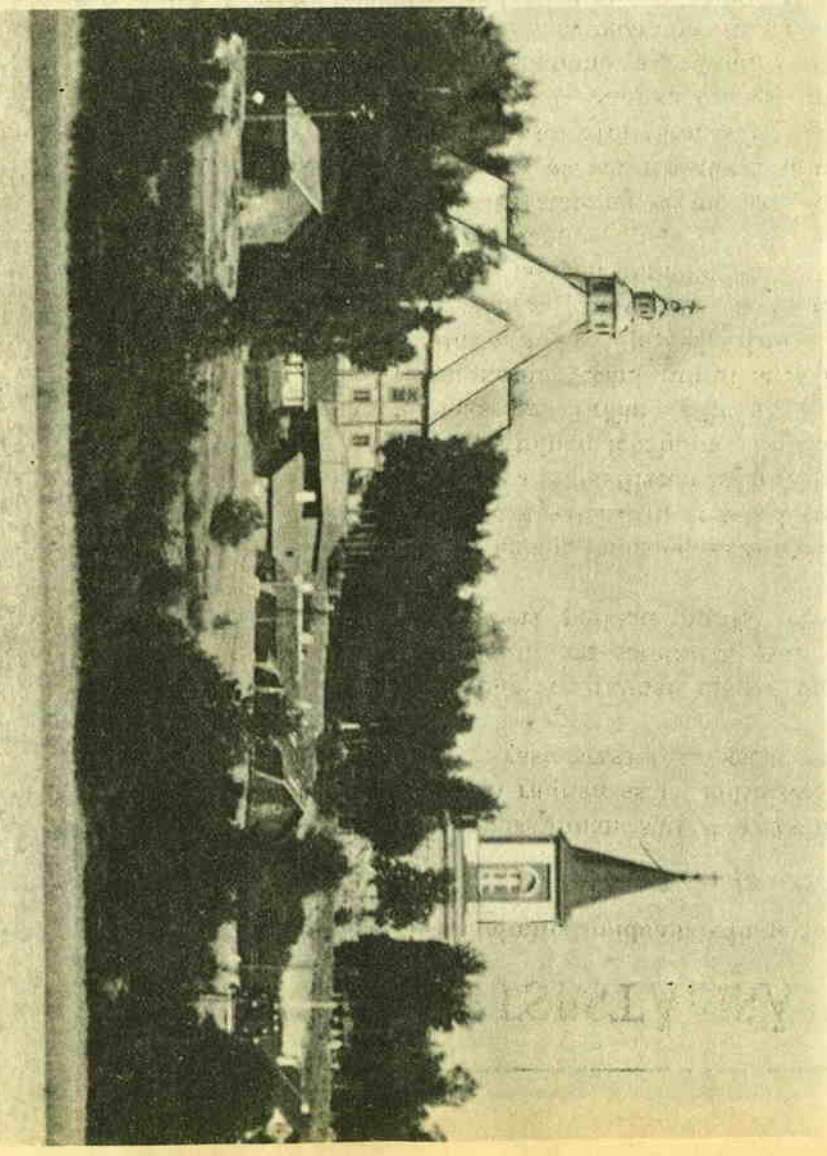
Meren aukeat rannat ja selkeät veet, kuvan sielumme peltiin heitti. Ne hohtaa, eikä himmenny, sodan sauhut vaik' tienohot peitti. Kyllänäkymät ken nähnyt on nuo Kaukiärvellä Vammelsuuhun, tai Suomenlahtea ihailnut, johon siltansa loihiti kuvhut.

Noista kuvista vielä hän voimaa saa, niitä vaalii hän aarteen lailla, kun kulkee polkuja outoja tällä Länsi-Suomen mailla.

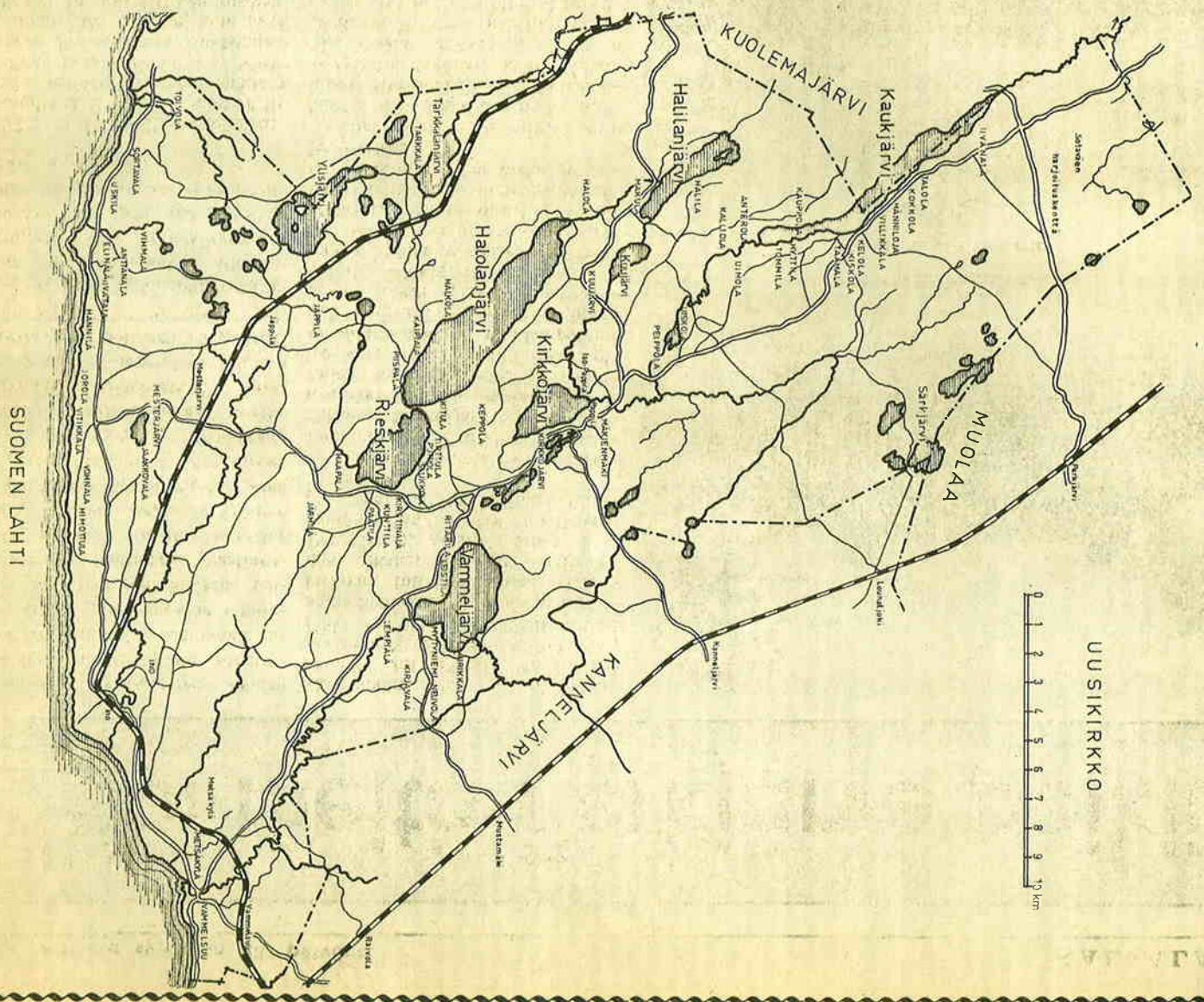
Oli Kannas Karjalän kaunistä, jonka äärellä kasvaa saimme. Mut surulla täytyy tunnustaa: joskus toisaalta riemuja haimme. Siellä mestarit suuret ja taidokkaat, ovat luonnosta voimaa juoneet, monet taidearteet ikuiset ihmiskunnalle iloksi luoneet.

Tosin elämä joskus eteemme toi myös surua, puufetta, tuskaa, sehän elämänlaki on lahjomaton, siitä osa on yötä mustaa. Ei silti se muistoas harmenna, eikä sammuta soihuja uskon. Meidän uskomme on yhä horjumaton: nähdä nousevan aamun rusko.

Nähdä aamu lauha ja lempeä, jossa kukkuu kevätkäki, jossa metsän takaa vilkuttaa Seitsenjärvet vapaita laineitaan, ja ylitse luonnon kauneuden soi kiitosvirsi kansan sen, joka toiveensa totena näki.

Uudenkirkon kirkkomäeltä.

VAINO ANTALAINEN:

Kunnallisen itsehallinnon vaihteita

Uudenkirkon seutujen paikallishallinto on käynyt läpi samat kehitysvaiheet kuin muidenkin maamme paikkakuntien. Aluksihan paikalliset jurimat, heimot ja perheet edustivat hallinnon varhaisempaa astetta. Ristiretkien aikana uudet valloittajat toivat myöskin hallintoon uusia piirteitä. Aluksihan kirkko ja uskonto huolivat kaikkesta hallinnosta. Uudenkirkon seutujen suojelusyhdyntymäkeski nimettiin 1300-luvulla hurskas ruotsalainen nainen Pyhä Birgitta. Hänen nimistään myöskin maallista valtaa käytettiin pitkiä aikoja. Birgitan ajoista on pitkä harppaus 1930-40-luvun kunnallishallintoon. Uudenkirkon kunnan lakattua virallisesti olemasta jäivät paikallishallinnon aikansaannoksiksi seuraavat luettelomaisesti esitettävät laitokset. Hallian ja Patrun kuuluisat parantolat, kunnan oma sairaala, lastenkoti, kunnalliskoti, keskkoulu, maanies- ja kotitalouskoulu, Kannaksen ammattikoulu, kaksikymmentäkolme kansankoulu, pääkirjasto sekä parkkymmeniä sivukirjastoa. Läntsen kunnan sivistyskeskellinen opimajo Kanneljärven kansanopisto on perustettu Uuteen-kirkkoon kuuluvuuden aikana. Pitäjää halkoivat valtakunnan kannalta tärkeät liikenneväylät kuten Viipurin - Terijoen maantiet. Myöskin Viipurin - Lemmerdin ja Terijoen - Kotivison - Viipurin rautatiet kulkevat Uudenkirkon pitäjän läpi. On tarvittu paljon uskoa tulevaisuuteen ja ennen kaikkea työtä edellä mainittujen sekä monien mainitsemattomien edistysaskeloiden eteenpäin viemiseksi. Senpää takia onkin paikallaan luoda sinänsä taaksepäin ja katsella kunnallishallinnon työtä ja kehitystä Uudellakirkolla.

Alkakaamme 1800-luvusta

ja talonpoika Salomon Nikkasesta. Nikkanen on niitä karjalaisia talonpoikia, jotka ovat kuin tassalivat hongat kalliolla. Sellainen luonne ei ole tottunut kumartelemaan. Niinä entisinä aikoina oli virkavaltia rehoitamassa. Eräskin tapaus kerrottaakoon ajalta, jolloin hän oli kunnallisaikakunnan esimiehenä, koska se hyvin kuvaa hänen toimintansa.

Sihen aikaan oli lääninhallituksessa kiivas lääninshiteeri, etvättä talonpojat tulleet hänen mielestään koskaan sopivaa aikaan, aina hän ajoi ulos. Kerran saapui Nikkanen häntä tapamaan. Vahim�eitari sanoo vaivasten, ettei ole hyvä nyt mennä sisälle, se on huono aika. Nikkanen menee. Lääninshiteeri tusksaisee: »Mitäs te tulitte tällaisen aikaan? Ulosta? No milloinkas se teillä on sopiva aika? kysyy Nikkanen. Lääninshiteeri ryntää Nikkaseen kiinni mutta Nikkanen painaa herran tuoilille istu-maan ja jultelee hymyillen: »Herran ei pidä kiivastua.» Nikkaseen luiset sorrett saavat lääninshiteerih toisiin ajatuksiin ja Salomon Nikkanen eräs Uudenkirkon kunnan merkittävämpiä kunnallismiehiä 1800-luvun loppupuolella, saa kerroo Mikko Uohien kirjassaan.

Myöskin on mainittava toinen merkittävä kunnallismies 1800-luvulta, 1845 syntynyt Kaarle Summa. Hän toimi mm. 28 vuotta kunnallisaikakunnan esimiehenä, viisitoista vuotta kirkkonsihtinä. Tämä aika oli kunnallisen elämän suurta muutosten aikaa, mm. kunnallinen itsehallinto ja lainsäädäntö hakivat omia muotojaan. Kaarle Summa oli myöskin merkittävä yrittäjä. Ammatiltaan hän oli maanviljelijä, mutta omisti myös värräähön ja majatalon.

Laajan ja väkirikrikkaan Uudenkirkon kunnallisen ja seurakunnallisen luottamusneijoukon piiristä löytyäsi sajoja tarmokkaita ja uudistuksen haluisia miehiä, mutta kaarden heistä esilletuomien on olkoon kunnianosoitus kaikille heille, jotka vuosisadan vaihteen vaikeassa oloissa hoitivat tämän rajapitäjän asioita.

Alkaisuina vuosina yhteiset asiat käsiteltiin pitäjän eli kirkonkokouksissa, kunnes joulukuun kuudentenatoista päivänä 1911 kunnanvaltuusto perustettiin Uudellakirkolle. Valtuuston ensimmäisenä puheenjohtajana toimi kanttori K. V. Aalto. Varinaisena käytännön asioiden hoitajana oli kunnallislautakunta, joka perustettiin jo 1866. Lautakunnan puheenjohtajana ovat toimineet Kaarl Summa (Vanha Kalle), Salomon Nikkanen, K. Pehkonen, Pekka Paju, Kaarlo Summa (Nuori Kalle), Herman Vesterinen, Juho Koskelainen, Einar Lehkkeri ja viimeisenä puheenjohtajana Edvard Kokko, joka 1940 Tyrväällä viimeisellä nuijan

iskulla totesi Uudenkirkon kunnallisaikakunnan toiminnan päättyneeksi.

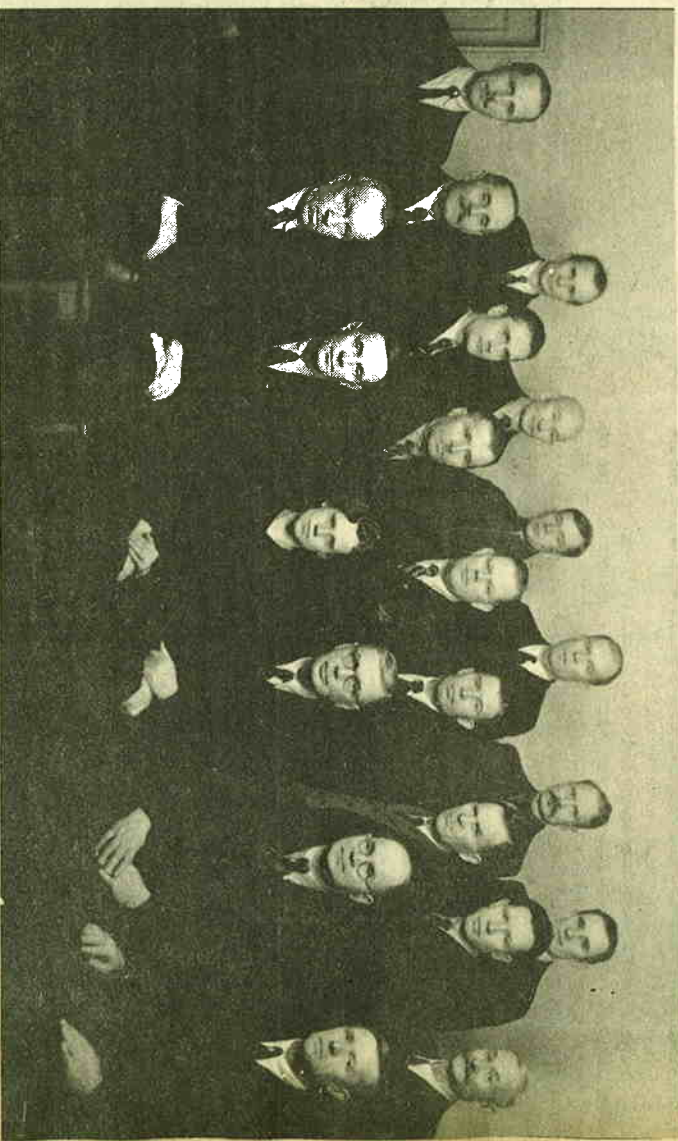
Viime vaiheet

On syytä palata viimeisen kunnanvaltuuston toimintaan. Se valettiin 1938 ja työskenteli Uudenkirkon vaiheiden vaikeimman ja kohalokkaimman ajan. Kunnanvaltuuston viimeinen kokous pidettiin muistini mukaan marraskuussa 1939 kunnantalon erässä pieneessä huoneessa. Koko kunnantalo oli silloin sotilaiden käytössä. Monia kuntaa koskevia asioita ei kokouksessa käsitelty, vaan todettiin asioiden menevän kohalokkaseen suuntaan. Useat meistä olivat silloin armeijan kirjoissa.

Kunnallisaikakunnan ensimmäisen kokouksen pidettiin tammikuussa Tyrväällä. Minulla on sellainen muistikuva, että valtuuston kokous olisi keväällä 1940 pidetty Lohjalla. Näiden aikojen suurimpia töitä olivat korvaussoiden käsittely ja ihmisten sijoittaminen uusille asuinpaikoilleen. Jatkosodan syytyvä ja Uudenkirkon alueen jouduttua hallintamme alkoi asiointia hoitaa Uudenkirkon kunnan esimies, koska alue oli suurenmalta osaltaan sotatohialuetta. Esikunta toimi aluksi Peippolan uudessa koulussa, josta esikunta siirtyi Kirkonkylään Kotilaisen taloon. Elämä elpyi ihmeellisesti, jo vuonna 1942 oli Uudenkirkon rehunhuuvuusvelvollisuus 650.000 kg, joka kyettiin ilman pakkoilmoituksia täyttämään. Uuden lähdön tulua tosiasiaiksi kesällä 1944 siirtyi esikunta Heinolaan ja lopetti toimintansa heinäkuussa 1944.

Muutamia muistikuvia

Valtuuston toiminnasta. Valtuusto kokoontui Kirkonkylässä pitäjänhuovassa suuressa valtuuston istunnossaisa. Valtuuteut istuivat tympäri sahn seinustaa olevilla tuoleilla keskiälittien ollessa vapaa. Puheenjohtaja ja sihteeri istuivat sahn ahoan pöydän ääressä paperiteineen. Kokoukset alkoivat aamupäivällä ja kestivät usein illamuyhään. Kokous keskeytettiin tupakka- ja kahviantukojia varten, sillä kukaan ei tupakoimut istunnossaisa. Kahvin kanssa taasen saatiin Veholan leipomon hyviä pullia. Sattuipa joskus, että kokous kesti parikin päivää, silloin pitempimäkäiset yöpyivät kunnantaloilla. Aina piti olla vähän evästä varattuna tällaisia tapauksia varten. Matkat olivat kunnan laajuuden takia pitkät ja matkat tehtiin polkupyörällä taikka hevosella. Yleensä asioiden hoito sujui hyvin sopuissasa hengessä eivätkä poliittiset ryhmät nää näytelleet vielä suuria roolia. Enemmänkin kyälököitäiset ryhmät, jotka syntyivät jonkin

Viimeinen kunnanvaltuusto valokuvattuna Lohjalla 1940. Valtuuston vahvuus oli 29, kuvasta puuttuu 8 valtuutettua. Istumassa vasemmalta: Herman Vesterinen Inosta, Edvard Kokko Viikkakalasta, kunnansihteerit Laitinen Kirkkojärveltä, puheenjohtaja Juho Hietanen Halliasta, varapuheenjohtaja Tahvo Rasimus Neuvolasta ja Aleksanteri Muurinen Toivola, toisessa rivissä vasemmalta: Juho Pusa Järvelistä, Ville Rehmonen Sortavalasta, Väinö Anttalainen Inosta, Ville Turkin Aittakalasta, Viljo Vehola Kirkkojärveltä, Ville Tuittu Makulasta, Herman Rokka Inosta, Paavo Vesterinen Inosta, Ville Hortonen Halolasta, kolmannessa rivissä vasemmalta: Väinö Leskinen Halliasta, Juho Tabernan Peippo-lasta, Risto Nissi Metsäkylässä, Herman Inkinen Toivolasta, Esa ja Lääveri Viikkakalasta ja Kalle Vesterinen Putrolasta.

määrätyn tarpeen ympärille, olivat jalkapallissa, myöskin polkupyörä- ja jalkapallissa. Sellainen meihdpe saattoi syntyä veronkannatkerrojen määräämisestä, joka aiheutti vaihtuksen lääninhallitukseseen asti. Joskin vaihtuksen tekijät hävisivät asiansa. Valtuuston jäsenet eivät saaneet etukäteen esityksistään kuten nyt, van heidät kutsuttiin kokoukseen postikortilla ja kokouksen esityksistä luettiin vasta kokouksen alettua. Joskus piirimiehillä saatiin viiheitä esille tutuista asioista. Mitään tarjontaa ei koskaan kunnan puolesta suoritettu, vaan kahvit ja muut eväät oli jokaisen itsensä kustannettava. Muistini mukaan ahoas- taan kerran valtuusto osallistui vihriäisluottamukseen, kun Yammelin suun uusi koulu vihritin käyttöön. Auto oli silloin harvinaisen kappine. Valtuuston jäsenistä oli pari kolme auton omistaja, loput tekivät maksansa hevosella taikka

määrätyn tarpeen ympärille, olivat jalkapallissa, myöskin polkupyörä- ja jalkapallissa. Sellainen meihdpe saattoi syntyä veronkannatkerrojen määräämisestä, joka aiheutti vaihtuksen lääninhallitukseseen asti. Joskin vaihtuksen tekijät hävisivät asiansa. Valtuuston jäsenet eivät saaneet etukäteen esityksistään kuten nyt, van heidät kutsuttiin kokoukseen postikortilla ja kokouksen esityksistä luettiin vasta kokouksen alettua. Joskus piirimiehillä saatiin viiheitä esille tutuista asioista. Mitään tarjontaa ei koskaan kunnan puolesta suoritettu, vaan kahvit ja muut eväät oli jokaisen itsensä kustannettava. Muistini mukaan ahoas- taan kerran valtuusto osallistui vihriäisluottamukseen, kun Yammelin suun uusi koulu vihritin käyttöön. Auto oli silloin harvinaisen kappine. Valtuuston jäsenistä oli pari kolme auton omistaja, loput tekivät maksansa hevosella taikka

ITSENÄISYSPÄIVÄ V. 1939

Kylä tyhjeni, talot autoituitivat. Tuntuu, että taivas ja maa paloitvat yhtäaika. Tuntuu kuin kaikki olisi takanaamme sulanut yhdeksi sihseväksi massaksi.

Tietä ritti eteenpäin. Loputtikin Kirjavalan kylän karjasta karkasi käsistämme. Tuuli ja meni sotilaita, ammusaautoja tuli ja meni, kahena pitkää jonona. Tietä ritti, ei kukaan seisontu, kaikki menivätäläna vain eteenpäin ...

Oli onnemme, että saimme poistua sodan jaloista, tuosta sihsevästä kyykäärmeen pesästä. Siinä Leistikylässä ohittimme kerr. Nenosen. Katsotimme häneen pitkään, kunnioittaen, ja luottaen. Me - kotikylämme "hauteajaisista" poistuvat neijä loittaa.

Tuntuu, että kurkusta puristi niin oudosti, mielemme oli raskas. Ei näkynyt minikääläisistä ilonpiisaraa, vaikka elimme nuoruuden viirrehtä aikaa.

Viipurissa oli pitkä jono linja-autoja lähdössä. Kukaan ei tiennyt minne ne menivät. Kaansaa ahtautui autoihin, ja yhteen niistä mekin suloitimme itsemme. Toisten mukana poistulimme mekin autosta erällä kassarimäuleella, koska siellä oli luvattu yö-

voittamatonkomeit, laihat, kapeat ja harvaksen mustaa pitkäpärransänkeä.

Autot lähtivät vasta aamulla, meidän oli pakko seistä siinä. Vierralla paikkakunnalla, ja pimeässä oli mahdoton kuluttaa aikaa edes kävellemällä. Kun siis seisolimme aivan seinän vieressä, pöydän päässä, niin siitä löysimme jonkinlaisen rauhan.

Hoitejattarilla oli työtä paljon. Mielellämme olisimme auttaneet, vaan hekin kun työskentelevät satunnaisen valojen kanssa. Ihmeelläväh pään se yö kului siinä suoranaissasa metallissä. Aamutelle mentiin vartain, ja autot lähtivät eteenpäin jo kello kuusi. Kun sielä säarresta, jossa kassarini sijaitti, pääsimme viimein pois, niin seuraavassa psyhdyyspaikassa erosimme porukasta, ja jatkoimme matkaa junalla.

Siinä junassa, matkalla Tamperelle, muistelimme edellistä itsenäisyyspäivän viettoa, ja voimien hauskaa silloin oli.

Ajattelin fisekseni: "Väinkö meitä korkein rankaisee, ja siitkö, että meillä on ollut joskus hauskakin".

Olimme siis kokenneksella, mutta ilman päämäärää. Kaikki kulkevat Suomea siine tänne. Kaikki oli sekaisin.

Ensimmä omaistamme kaikkialta, ja lopulta löysimme heidät Kaivatsalta, Kulkkulan kansakoululta. Jälleennäkemisen ilo oli niin suuri, että kukaan ei osannut puhua mitään, kaikki vaan itkivät ja itkivät itkumme aihe koostui niin monesta syystä. Jäi koti ja kaikki tavara. Jäivät veijet, ja kaikki rakkaat siine jonnekin.

Nyt siit on kulunut kolmekymmentä vuotta. On aika loitota menestä asiasta, ja pukea ahtukset runolliseen muotoonsa: Olit aikani aamu niin armollinen, soitit päiväni nouta ja pala. Illan hämyssä srytän nuotien, sen hehkuksa katseleen saata. Sen hehkuksa lämmitän muistonuon, vain murheeni tuhkaasi palaa. Mulla jos murheita laisinkaan, ne muruja ravitsevä. - A l m a s i n k o o.